

GEZ

KARTA ADRESOWA ZABYTKU NIERUCHOMEGO

3. Miejscowość

KOMORNIKI

1. Nazwa

cmentarz

2. Czas powstania

1965r.

4. Adres

Komorniki
13-200 Działdowo

5. Przynależność administracyjna

województwo:
warmińsko-mazurskie

powiat:
działdowski

gmina:
Działdowo

6. Formy ochrony
**Ustawa z d. 23.07.2003 o
ochronie zabytków i opiece
nad zabytkami (art. 7)**

- wpis do rejestru zabytków:

.....
- ustalenia ochrony w MPZP
Gminy Działdowo - Uchwała nr
V/27/03 Rady Gminy Działdowo
z d. 21.02.2003

**Ustawa z d. 07.07.1994 Prawo
budowlane (art. 39. ust. 3)**

- Gminna Ewidencja Zabytków

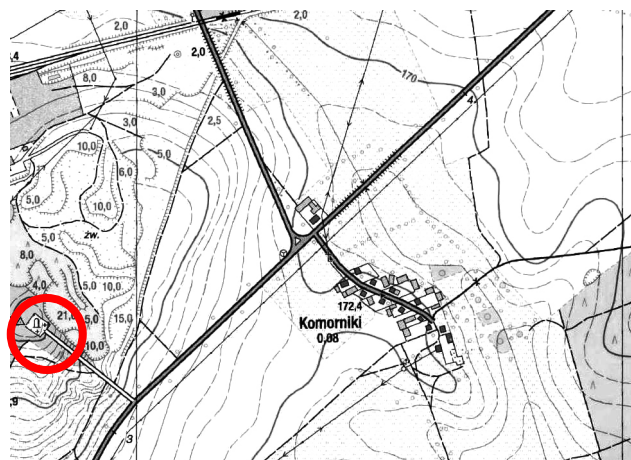
7. Opracowanie karty adresowej

autor: Anna Majewska

data: listopad 2012r.

podpis:

8. Fotografia z opisem wskazującym orientację albo mapa z zaznaczonym stanowiskiem archeologicznym

9. Fotografia dodatkowa

10. Opis architektoniczny

Cmentarz ofiar II Wojny Światowej - miejsce martyrologii o powierzchni 0,15 ha, położony po lewej stronie drogi Działdowo-Komorniki (Obręb Komorniki, działka nr 143). Na cmentarzu spoczywa 300 niezidentyfikowanych ofiar terroru hitlerowskiego. Cmentarz został założony 09.05.1965r. Autorem projektu jest Ryszard Wachowski. Element centralny cmentarza stanowi pomnik przedstawiający olbrzymią dłoń wyciągniętą ku niebu. Układ mogił w regularnych kwaterach. Cmentarz jest ogrodzony, na ogrodzeniu tablica pamiątkowa. Treść napisu memoratywnego:

"Miejsce uświęcone krwią tysięcy Polaków więźniów obozu hitlerowskiego w Działdowie. W zbiorowych mogiłach spoczywają ludzie różnych zawodów i przekonań politycznych robotnicy, urzędnicy, księża katoliccy - zginęli męczeńską śmiercią bo umiłowali Ojczyznę, Język Polski i nie chcieli pogodzić się z faszystowskim panowaniem w naszym kraju"

11. Stan zachowania

Cmentarz jest zagospodarowany. Wtórnie pomalowany pomnik i ogrodzenie.

12. Historia miejscowości lub obiektu

Osada Komorniki (*Kämmersdorf*) po raz pierwszy pojawia się w źródłach w 1615r. Mieszkali tu komornicy pilnujący odrabiania pańszczyzny, wykonywania księżęcych zarządzeń i pomagający staroście w wymierzaniu sprawiedliwości. Za swe usługi mieli prawo użytkowania ziemi. W okolicy cmentarz i zbiorowa mogiła, w której spoczywają prochy tysięcy więźniów pomordowanych w l. 1940-1945 w działdowskim obozie, w siedzibie gestapo, lasku komornickim i na cmentarzu żydowskim. Uroczystość odsłonięcia pomnika odbyła się 06.05.1965r. i była połączona z wielką manifestacją pod hasłem "Nigdy więcej wojny, nigdy więcej faszyzmu".

13. Uwagi

Cmentarz wymaga objęcia ochroną prawną poprzez wpis do rejestru.